

בְּרִית מָשֶׁה

2nd

**נִה לַמְדָר מִדְבָּקָה וּרְשָׁעִים בְּחֶבְלֵי הָעוֹלָם הָזֶה לְדָבֵק
עַצְמוֹ בְּחֵי הַחַיִּים**

אלה תולדות נח נח איש צדיק וגוי (ט).
ובחר (ס"ה ט) נח באילה ניחא
במתקה. לובין זה, הנה במקבץ (פס פוקוס כ-ט) כי
רבה רעת הארץ, ונח מצא חן בעיני ה', ולפי
משמעות הפתוח ראה בה פלא, מחת שרה
רשות האדם על בן ונח מצא חן. ואמרתי פרושו,
שהאמת בך הוא, שמא רעעם ורביקות ביחס
ובקבלי עולם, חי שעה ועלם עוכבר שהיו
דקיים בו מiad, ואנחנו בעצמו נשא נח קל וחומר

בצצמו ואמר יישר חיל' לאזריתא, רצה לומר
שאמר משאבדך את עצמי בהבל עולם היה
עולם עובר וחזי שעה, מוטב שארכך את עצמי
בדבקות לפיכך כי תי הרים חי עולם. וכן
עשה, ורבך את עצמו בה ובבעדתו, ועל ידי
זה זנח מצא חן, רצה לומר כן גימטריא כבוד
תהי, פרוש שברעת בני דורו מצא נח בחינת חן
שגימטריא כבוד חן, רצה לומר על דרך מאמר
ח"ל (טמ"ו ו) וכל מה שברא הקדווש ברוך הוא
לא ברא אלא לכבודו, והכתוב מזיהינו על זה
ואמר (מאל"ס קד נט) אהי כבוד חן לעולם, פרוש

۲۱۶

“**יש מרבותינו זל בז**”. אף על גב שאין הכרעה במלת “בדורותינו”, שהרי יש לפירוש שניות, ואין לאחר יותר הכרעה, שיש לפירוש לשבח כמו לנוינו. ואין לומר דכח פלגי כי למן וдאמר לשבח, בשביל שתיה צדיק גדול לאן לפرش לנוינו, ולמן דאמר לנוינו הוא **איפכא**. דוח איננו, דעת ברוחם למן דאמר

V

16

2

עד יתוגר ונוח מלהן מן נמיין כי רכבלג' כל דרכ
שכנייה בוניה גמען נוקם פנדום ס' וויאן גומע-
הס וקלוט מזוזה מילוט פנדירס נוקם ברג'ון מזוז
כטמוץ פנדום ס' שומם נזוז קיז' מאה וטה צטמוץ
נדרב פביס שצום קלע ופאל גזון מופע מלע'ן
ברחווי לו נסח'לצע לטכנומון כט' טפנדודס או יקייס' נטומ
וכוות מקודס נחמר סקנץ' וויאן בעי מילס' חק' נזות
שלודס לי' פמלקס סכמונג טמ' סוכ' חן לר' צטנוז צטנוציס
סוכ' לכס' מן גטמי בלהנטיס ומכח זו נזדו' לכס' כל גאר
ויא' קויטס סכטונג זט' מז'ן קיז' מא' מלה' צטנוז מדק' חן
טפיש נטומן רטומ' וויאן וטמ' בעטונג ונוח מלה' מן גטמי
ס' גטם בגנץ טו' סכום ציטי סי' לתקופת פטמטע נקם
פנדום ס' שטמם מאה צים מן גטמו'ט דטוט מל'יט ציטיס
הילוט פאנטוק שיטמולן מן גטמי סי' פ' ענדומו וחולמו

טעלות שנון זו למלחה מוו: הוכיר תחלה, מתהדר, ומעלת ההתחלה היא מעלה גודלה בעדריקום והנה היא למלחה ממדרגת התמיימות, ומדרגות התמיימות למלחה ממדרגת הזריק.¹² כי יש צדיק שאינו חםיט שלא הגיעו למדרגת התמיימות¹³. ואלו הן פדר המעלות: אחר שהגיעו למדרגת הזריק עולה למדרגת חמיט, וממדרגת חמיט עולגת למדרגת ההתחלה. ושלשות אלו נמצאים בבחור הוא שכותב:

(א)alach חולודות נח נח איש צדיק תמים היה בדורותיו את האלוהים התהלהן נח, תולדות
לשון מקרים²¹, כענין שכחוב: כי לא תדע מה ילד יום,²² שהרי הזכיר אחרי כן ווילוד
נון²³ שהן הтолדות. ומזכיר הכתוב בצדיק הות שלוש מעלות של שבך יהיו בהפר מבני
יזורו;²⁴ החותם, שהיתה צדיק' במשמעו, לא איש חמס לבני דורות שכחוב בהם: ותמלאת
ארץ חמס²⁵ השניה, שהיתה חמים, והוא השלם בכל מדותיה, כי הכמה השלהמה בלי
נון יקראנגה הכתוב תמיימה/²⁶ לשון הכתוב: פרה אדומה תמיימה אשר אין בה מום²⁷,
בפומ' החודט היא המודה המגונה. ועל כן הזכיר בנה כי היה חמים, שלם, אין בו מום, כי
אין בו מודה מגונה. ואמר הכתוב: אשרי תמיימי דרכ'²⁸, ובאוורו תמיימי המדות. וזה הפק
הבעני דבשו שחוינו בעלי מדות מגונות, הוא שכחוב בהם: כי השחתת כל בשר וגוי²⁹.
ושלישית, את האלוהים התהלהן נה, יודיע כי מרת התחלקות לא מצאהו ורק ביחס
זרו, ומה שאמר הכתוב: אחרי ה' אליהם תלכו³⁰, ולא אמר התחלקו לפני שהוא מדבר
עם כל ישראל, והמעלה האגדולה הזאת איננה כי אם בפרט הייחדים, טגולות * כל דור
דור, ועוד שאינו לשונו זה נפל אלא על הצדיק שהשיג מעלה המשם וכחות הגלגים
הכוכבים, וכיידם פועלם פעולות בשפלים. לפי שעם ההשגה הזאת מתחפרים מעלה
דרון הכל ורומיותנו יכו אמר דור: השמים מספרים כבוד אל ומעשה ידיו מגיד
ורקיע³¹, ומזה אמרו ר'יל³²: כל היודע לחשוב בתקופות ומоловת ואינו חושב. עלייו
מוחות אומר: ואת פועל ה' לא יביטו וגוי³³. וככתוב לא ידעו ולא יבינו בחשכה יתהלהנו *

ועל כן אמר בנהח את האלהים מתחולך נח¹ כי השיג מהלך המשם וכוחתו העצומים וידע כהונת הכהנים והמלאות ולא נטה לבנו אמתנית², כי גבע בחכמתנו בגין סבה עליונה על כלנו הנזכר בת, וזה בהפוך מאנשי דודו שהין עובדי המשם, והיו שקיים בעבודת הכהנים והמלאות ועשיהם אותם אלהות, וזה שכמות בהן: ותשחת הארץ³, כי נטילת הדעת אחר עובדיה ורזה נקרא השחתה²², כגון שכותוב: כי שחת עמק²³, ומזה קרא הכתוב לריבעט העובד בעבודה ורזה איש משחית⁴, ובאר כי ההשחתה היהת לפנינו אלהים, וכענין שכותוב בעבודת זורה: לא יהיה לך אללים אחרים על פני²⁴ והמעלה הזאת⁵ מצאותו לתונך ראשונה, ובוגה הראשון תקנות בה, שכותוב בו: ויתהלך חנוך את האלים²⁵, כי נסתכל בדורו של אנוש שהוא עובדי המשם והכהנים והמלאות ועמד הוא על החכמה הגדיא על השלמות, וידע והשיג כי יש סבה ראשונה עליונה על הכל ומתוך שנגי חינוך שהיו שסיה²⁶ כמוין ימות החמת גורמו לנו בכתוב שתשיג בחכמתו מהלך המשם ונדבר בסבה העליונה ית. גם באברמת הבעל בוג כתוב: החלך לפני והיה תמים²⁷, ממה ישיווע שהוא התוכח⁸ עם האומות הרבה בענין האמונה ומשפטיה וחקיקתיה, שהיה חולק חמיד עם אנשי כותא עיר מולדתו⁹. שהיו כלם עובדי המשם²⁸ והוא אומרים עליון¹⁰ כי הוא אלה והוא מביאן לדבריהם ראיות גדולות, וכראותם²⁹ לעיןacho הגדיל והעצוב בשפלים, ואברתם היה מודה להם בזוה, כלומר בעוצםacho הגדול, אך כגרין ביד האומן³⁰ ועל כן מסר נפשו לככשון האש, והוא: אשר הוציאתך מאור כשרדים³¹.

ב' ימְלָא הָאָרֶץ חַמֵּךְ, וּבָרְשִׁי: "לֹא נָתַתָּנוּ גּוֹרְדִים אֶלָּא עַל הַגּוֹלֶל". אף במקומות אחר מצינו חתימה בגול. בתפילת נעילה של יום הכיפורים אנו אמורים "למען נחдел מעשך ידיןנו". במקומות כל היהודים הרבים שאומרים בכל היום, במקומות כל אותן החטאיהם והעונות והפשעים שמספרתים במשך היום, כשהבא שעת החטימה, שעת נעילת שערם, מסכימים את כל אלה במשפט קוצר אחד: "למען נחдел מעשך ידיןנו". וזה הסך הכל, התמצית של כל היהודים.

בְּחַתִּימָה גדרה תמצית העיקר ותכלית המכון. הכל הולך אחר החותם. ולכן החתימה של כל העבריות היא גול ועובדת הידים, לא בלבד עבריות שבין אדם לחברו אלא אף אלו שבין אדם למקום, האדם גוזל את עצמו את מוחתו מהשבותו את דעתו, "עִזְרָה לְבַקָּרֶם רָע מֵעַנְיוֹן", לבו בלבו, אבל ראשו ומוחו בעצמותו קורש הם, "בְּצֻלָּם אֲלָקִים עָשָׂה אֶת־הָאָרֶס"³ באופן שראו היה מעלה, המוח שליט על הלב. אבל האדם מחהף את היוצרות והלב עם מאויו משלטנים על המוחות. "הרשותם הם ברשותם לבם", לבם גול ועובדת כל מהותם. הוא גול אף את זמנו אם באותו הזמן הנמנע המיהודי לتورה ולתפילה הוא מתעסק בבבלי מני דברים אחרים, בין שיש לו צורך בהם ובין שאין

לו צורך בהם הרי הוא גול את הזמן, ואם בזמנים של שבתות ומועדים הוא עובק בחול ובחולין הוא שוב עובק את זמנו. הרי גול אף את מקומו, אם בבית הכנסת ובבית המדרש הוא מכנס את כל החיציר והבצלים והשוממים של השוק והרחוב. אם הוא נכנס למקום קדוש "במנעל" ובפנדטו ובבקע שעיל רגלו⁴ הרי גול את המكان. ואם בארץ ישראל מכנים את "טומאת ארץ העמים" עם כל החולין והבוץ הרי זה שוב גוילת המקומות, והנביא מוכחת: "בְּנֵי אָדָם בֵּית יִשְׂרָאֵל יַשְׁבִּים עַל־אֶדְםָתָם וַיַּטְבְּאוּ אֹתָה בְּדֶרֶבֶם וּבְעַלְלֹותָם"⁵, הם ישבים על ארמתה על הקודש ושם הם מטעמאים אותם. וזה תומחה בפולחן: עצם הטומאה, וטומאת הארץ גוילת המקומות. וזהו נקודת החטימה, התמצית והסבירות של כל העבריות — הגול. "למען נחдел מעשך ידיןנו".

שְׁנֶגֶר עֲלֵיכֶם המדבר, והלא רואה הוא את עמוד הענן ואת עמוד האש כי ד' הולך לפניהם. ואף על פי כן לא יראה ולא יחת. ואח"כ כשרואה שהם מתבקע היה לוחזר לאחריו, כי הלווא רואה הוא בחוש כי שלא כדרון הטבע הוא, ואעפ"כ הוא הולך אחיהם כיבים תחת הקיר הנטו של המים העומדים בנס, אלא שכאן ג"כ נשאר לו פתח, כי הלווא מנשב רוח קדים, ובודאי הרוח עשה כן, וזהו רק מרצונו להשכחבד כבשיםربוא עבדים, וכמו שכח הרומב⁶.

שאלו היה בדור צדיקים היה צדיק יותר, ולפיכך היה הקדוש ברוך הוא מחשב מעת זרכנותו לרב, והוא מצלמו. והשתא יש מחלוקת בשביל מה היה נצול נח⁷, והשתא לא יקשה גם כן למה מספר הכתוב בגונו של צדיק למן אמר לגנאי⁸, אלא הכתוב מגדיך לך בשビル מה היה צדיק בדורו. והשתא לא יקשה מה שפירש מעלה יהואיל והכינוי ספר בשבור' משמע שבא הכתוב בספר שבור', דלא פליי אלא במלת "בודורתי", ולא פליי ב"אש צדיק", דודאי הכל מודים שנכתב זה⁹ בשビル שבחו רק מלת "בודורתי" למה נכתב, אי לשבח אי לגנאי:

ז' י"ג. בְּלֹעֵם הַיּוֹם הַזֶּה בָּאוּ נָחָ וְגּוֹן.

פִּירְשִׁי: למשך הכתוב שהיה בני דורו אומרים אלו אנו רואים אותו ונכנס לחיכאה אנו שוברין אותה והוריגין אותו וכו'. התבונן נא בדור הרע הזה, שאחרי שהזהירן ק' כ' שנה והתחליו דבריו להתקיים וauf'כ לא חזרו, וחתו הוכחה כנגד האומרים אלמוני ראיינו עתה ענשי הש"ת כי או הינו צדיקים גמורים, ולהלוآن כאן כבר ראו שמקיימים דברי נח וauf'כ לא שבו. וכן מצינו בקריעת ים סוף, שראו המערים שהם מתקרוע

ואעפ"כ לא יראו מלודוף אחרי בני ישראל בתוך הים גם אחרי שראו עשר המכות¹⁰, וע"כ שכן יסדה חכמתו יתברך שם רועה אדם לטעות יבוא ויתעה.

י"ד, ה'. ויאמרו מה זאת עשינו כי שלחנו את בני ישראל מארצנו.

לכוארה תמה מאדר, וכי שכחו כבר את המכות עד שהתחמים הם ותויהם מה זאת עשינו וגנו, והלא לא ברצונם שלחו את בני ישראל כי אם אחר עשרה מכות. ובנאר לבאר בשני אופנים:

א) **בְּאָנָה גִּילְתָּה לְנוּ** התורה עד כמה כה הרצון מטעה את השכל השר, עד שאפשר לשכוח מה שראתה בעיניו לפני שבעת ימים, וגם מיחת הבן הבהיר, וכל חורבן הארץ, כמו שכחוב (י' פ"ז): הטרם מדע כי אבדה מצידם, ואם יש רק פתח קטן וצר לטענותבו, יבוא הדעתן ויתעה את השכל; והלא אחר עשרה מכות הללו, שכבר נוכח לדעת כי ד' הוא בעל היכולת ומשגיח ושותפט, ועתה רואה הוא כי בעל צפון נשאר מכל אלה מצידם [רש"י בפסוק ב'], ותועה הוא כי הוא

(5) סע

(8)

ו. ג. ג.

(2)

פרשת נח : והיה בענני ענן על הארץ, ונראהה הקשת בענן וכיו'. התורה מתארת את נח כאיש צדיק תמים היה בדורותינו, אך ר' זעיר הבהיר דאייל היה באממת צדיק גדול כ아버지ם אבינו, היה הקב"ה כורת ברית עם כמו שכרת עם אברהם. ומדלא עשה כן, שמע מינה, **שהיה איזה חסרון אצל נח**, ומכח זה דרשו ר' זעיר על הפסוק מפני מי המבול - שמקטני אמרנו היה. וכן דרשו על הפסוק ויתול נח איש האדמה - שעשה את עצמו הולין, ובמסגרתו הגיה שלא בא לאפשרות של טוב אצל כל רשע ודורו, בגיןם לאברהם, שהתפלל بعد סדום - אולי שטמשים צדיקים, ואילו נח לא התפלל, כי לא ראה ברשעים אלו שום אפשרות של טוב, וכדכתיב - כי אתה ראיינו צדיק לפני בדור הזה, אתהך צדיקא - שלא הצלחת כלל לקרב אחרים. וכן **הוא בזוחר**, תא חזי מה בין משה לשאר בני עולם, בשעתה אמר ליה קדושא בריך הוא למשה ועתה הניתה לי וגוי' ואעשה אותך לגוי גדול וגוי, מיד אמר משה, וכי אשובך דינחון דישראל בגיןי, השתא יימרנו כל אינון בני עולם, דאנא קטילתין לון לישראאל, כמה דעבד נח, דכין אמר ליה קובי"ה דישזיב לך בתיבותא, זכתייך ואני הנני מביא את המבול מים וגוי, וככיתיב ומחיתא את כל היקום אשר עשייתי מעל פני האדמה, ואני הני מקיים את בריתני וגוי' ובאות על התיבה גוי', **כינן בא"ל דישזיב הוא ובנווה, לא בע רחמן על עולם, ואתא באינו**, בגיןו בן אקרו ממי המבול על שמייה, כד"א, כי מי נח זאת לי אשר נשבעתי מעבור מי נח. **ולפיכך הרהו הקב"ה הקשת בענן**, להראות לו שאף על פי שנראהה כאילו יש איזו נשמה שאין שום אוור גנו בקהל, אין הדבב בן. כי בכל ענן אפשר לראות משחו אוור, ואפשר לראות אפילו קשת מלאה של אורות. אתה - נח - לא הטרחת את עצמך להסתכל אל תוך פגימות לבותיהם של בני אדם, לפיכך אני מראה לך את הקשת בענן בשמיים. ולזה נזכרון ר' ש בר יוחאי (**בכתובות עז**): כשהשאלו לריב"ל, נראתה הקשת בימיך, כלומר, **האם היה חק"ה מוכחה להראות לך הקשת בענן** שבעשימים, או שאותם בעצמכם ראתם את האור והגנו בלבוט כל בני אדם. ולזה רמזו ריב"ל בברכות (ל'): מיין עין לא ראתה אלקים זולתק, זה יין המשומר בענכי משחת ימי בראשית. דראה לפני, דאיתא במדרשים שהקב"ה גנזו להאר ששל ששת ימי בראשית בעולם זהה, שאינו כדי שיישתמשו בו הרשעים. והיכן גנו, בלב כל אחד ואחד, ואפילו בלבותיהם של הרשעים, שנראה כאילו אין שמה אוור כלל אלא רק חשק ונען. ולעתיד לבוא יצא האור הבahir הזה מתחן החושך המכוסה, דעתין עולם הבא הינו - שכל הכוחות הטמוניים והגונויס בלב כל אחד ואחד יצאו לאור, ויתקדים מקרה שכותב, כי מלאה הארץ דעה את ד' וגוי. (мотוך דברי תורה לפרשת נח, תשניד, נכתב ע"י הבוחר איתנו הולצר, בשם רבינו). **שא. במורש** (ב"ר ל') **בן מ"ח** שנה הכו"ן

שא. במדרש (ב"ר ל' ח') בן מ"ח שנה הזכיר אברהם ע"ה את בוראו. הפירוש כי כל מ"ח שנה הילך וחוקר בעניין הכרתו ית' עד שיכשחגуй לשונה מ"ח הכרת את בוראו ממש.

ב' ואחר שרaco הימים עמדו בבני הארץ נכאי שקר ואמרו שהאל צוה להם ואמרו להם עבדו נוכב פלוני, או כל הכהנים, והקדיבו לו ונסכו לו כך וכך ובנו לו היכל ועשו צורתו כדי להשתהוויה לה כל הנשים והקנאים ושארם עם הארץ. ומודיע לדם צורה שבירה מלכוב ואומר זו היא צורתה הרכוב הפלוני שהרויינו בהנאותו: והתחילה על דורך זו לששות צורות בחילולות ותחת האילנות ובודאי היהים עיל הגבעות ומתקבצים ומשתוחרים להם ואמורין לכל העם שזו הצורה מטיבה ומיינעה וראוי לעבדה וליראה ממנה. וההומורין אמרו ליהם שכובבזה זו תרכבו ותצלחו ועשהך כך וכך ואל תעשו דבר עמכם ואמרו להם עבדו בך וכך והודיעו להם דורך ועבורתו ועשהך ואל תעשו כן. ופשט דבר זה בכל העולם לעבד את הצורות בעבודות משנות זו מזו ולהקיף לחון ולהשתהווות: ובין שארכו הימים נשתקע השם הנכבד והנראה מפי כל הקדושים ומדתני ולא היכירוהו. ונמצאו כל עם הארץ והנשים והקטנים אין יודען אלא הצורה של עז ואבן וההידל של בון שנחטבו מקטנותו להשתהווות להן ולעבנן ולהשבע בשמן: וזה ממש שחי בهن, כגון הומרין וכיוצא בהן, מדין דין שם אלה לא הכהנים והגמלים שנשעו הצורות האלו בגמלן ולמדמותן. אבל צור העלמים לא היה שם מכיר ולא ידעו אלא יהודים בעולם כגון תרנן ומהושלח ונכח שם עבר. ועל דרכ זו היה העלם מגangle והחול עד שנולד עמו רון שלעלום שהוא אברם אבינו: ג' וכן יזכיר שנמל היה היגל לשלוטם בדעתו והוא קtan ליחסב ביום כלילו, והוא תמייה הלאן אפשר שיש היה היגל היה נזог המיד ולא היה לו מנהג ומישיב אונן, לפי שי אפשר שיש סבב את עצמן. ולא היה לו לא מלמד ולא מודיע דבר אלא מושקע באור שדים בין עובדי עבדה וורה הטפשים: ואביו ואמו וכל העם עובדים עבדה וורה והוא היה עבד עמנון, ולבו משוטט ומכין עד שחשיג דרך הדמתה ודבק בו הדק מדעתו הנכונה. יודיע שיש שם אלה אחד והוא מהיגל והוא בבל אמר רבל ומיא לאהו חם מפנו: ועוד שבל נגט טוויים ובין שארם להפץ לטבעות.

באות ואנו אונס נספְּאָה גַּמְגַּזְאָה אֶת־הַזָּרְעָה מִמֶּנּוּ. וְזַה שֶׁנֶּעֱשָׂה מֵעַד־עַד בְּעִירָה
זה שבעיריהם את הרכובים ואת הזרות עד שאבד האמת מרעותם. [ט] *בון
ארבעים שנה עיר אכרהם אמר בוראו: כיוון שהכיר וידע התחל להшиб
תשובה על בני אור כסדר ולערוך דין עמום ולומר שאין זו דרך האמת
שאמם הולמים בה. ושיבור הגמלים והחתיל להודיע לעם שאין ראוי לעבד
סמי גמלים רקך נטה רטב ומם מילס
קומי מון טאק.